

*Харлан О.Д.,
доктор філологічних наук,
професор-завідувач кафедри української та зарубіжної літератури
і порівняльного літературознавства
Бердянського державного педагогічного університету*

ПОЕТИКА «КУРОРТНОГО РОМАНУ» В УКРАЇНСЬКІЙ ПРОЗІ ПЕРШИХ ДЕСЯТИЛІТЬ ХХ СТОЛІТТЯ

Анотація. У статті йдеться про «курортний роман» як соціально-психологічне явище, визначаються його основні характеристики та ознаки. Зазначається, що стосунки, які зав'язуються під час відпочинку, мають, здебільшого легковажний характер. Їх мета – психологічне розвантаження, відсторонення від звичного побуту й обов'язків, намагання створити ілюзію іншого життя. В українській літературі перших десятиліть ХХ століття описи таких стосунків поєднуються зі зверненням до інших проблем соціально-побутового та психологічного характеру. Серед авторів, для яких «курортний роман» стає відгалуженням сюжету, важливим мотивом, найбільш відомими є А. Кримський, М. Хвильовий, В. Домонтович, Б. Тенета, Ю. Шовкопляс. Вписуючи роман А. Кримського «Андрій Лаговський» (1905) в контекст «курортного роману», звертається увага на художню майстерність автора щодо розгортання сюжету «байдужість – визнання почуття – закоханість – ревність – розрив». Інтелектуальний роман М. Хвильового «Вальдшнепи» (1927), друга частина якого була знищена через цензуру, побудований за схемою любовного роману, стосунки персонажів формуються принципом курортних – плануються як легковажні, нетривалі, сповнені флірту і прихованого потягу. Однак за зовнішньою «формулою» письменник з'ясовує питання «зайвих людей» революції, національної ідентичності, майбутнього. Своє бачення цієї теми пропонує В. Домонтович. У романі «Дівчина з ведмедиком» (1928) автор моделює ліричний розвиток подій, а в оповідання «Курортна пригода» (1942) має анекдотичний характер з несподіваним фіналом. Імпресіоністичні картини людських стосунків пропонує Б. Тенета у збірці оповідань «Листи з Криму» (1927). Для Ю. Шовкопляса у повісті «Весна над морем» важливим є не самі стосунки, але суспільно-громадські обставини, в яких вони розвиваються. Особливо йдеться про «сюжети» з письменницького життя, які пов'язані з ситуацією «курортного роману».

Ключові слова: жанр, «курортний роман», модернізм, соціалістичний реалізм, біографія.

Постановка проблеми. У сучасній психології поняття «курортний роман» має певні визначення, ознаки, характеристики. Здебільшого його визначають як роман для відпочинку і розваг, який не передбачає продовження, зате може подарувати приємні спогади, при цьому «велику емоційну роль відіграє романтика теплого моря, крилатих пальм і сонця» [1, с. 13]. Це спосіб прожити маленьке життя за кілька тижнів (днів) і отримати романтику і пристрасть в концентрованому вигляді. Він може проходити у виді флірту, може супроводжуватися сексуальними стосунками. Важливо проаналізувати поняття «курортного роману» в художній літературі для розуміння основних тенденцій у різножанрових текстах.

Аналіз останніх досліджень. Особливих досліджень літературних творів під цим кутом зору не проводилося, однак це явище і проблема часто виступає сюжетом чи сюжетним елементом тексту. Вважаємо за необхідне звернути на це увагу на матеріалі текстів перших десятиліть ХХ ст. Фокус нашого дослідження з історії української літератури ґрунтується на працях М. Жулинського, Ю. Коваліва, В. Панченка та ін.

Мета статті. На матеріалі художніх творів перших десятиліть ХХ ст. простежити основні моделі «курортного роману», звернувши увагу на роль у побудові сюжету, окресленні образної системи, загальної концепції твору. Використовуючи дослідження з психології та звертаючись до міждисциплінарних досліджень, з'ясувати спільне та відмінне в текстах А. Кримського, М. Хвильового, В. Домонтовича, Б. Тенети, Ю. Шовкопляса. Визначити важливість для вивчення біографічного аспекту історії української літератури присутність сюжету «курортний роман» у життєвих долях письменників.

Виклад основного матеріалу. Привабливість «курортного роману» для багатьох людей полягає в тому неповторному почутті легкості й безтурботності, що охоплює їх далеко від дому з його турботами, роботою, спілкуванням з рідними та друзями – прекрасними, але такими знайомими людьми. Крім того, курортний роман має перед традиційним романом ще одну перевагу: навіть в найгіршому випадку він, здебільшого, не встигає обрости взаємними проблемами, сварками й образами – насамперед через нетривалість курортної відпустки. Тому, на думку психологів, приємні й необтяжливі спогади про літо гарантовані.

Вважають, що цілі, переслідувані чоловіками і жінками, коли вони заводять курортні романи, практично ідентичні: відчуття новизни відчуттів, зануритися хоч і в швидкоплинні стосунки, зате без зобов'язань і побуту, випробувати незвичайні відчуття від сексуальної близькості. При цьому партнери, нічого не знаючи один про одного, можуть вести себе так, як ніколи не повели б у звичайному житті, створити будь-який образ. «Людина приїздить туди, де її ніхто не знає, тож може поводитися так, як не дозволила б собі за звичних обставин», – робить спостереження авторка [2]. Їх не мучать постійні думки про роботу і побутові проблеми, вони не будують планів на майбутнє і можуть просто розслабитися і насолоджуватися сьогоденням. Курортний роман передбачає швидкоплинність, легкість і необов'язковість, принаймні так до нього ставиться більшість чоловіків.

Зазвичай відпустку супроводжує відчуття щастя, яке виникає, коли люди відриваються від сірих буднів і занурюються в атмосферу спекотного літа і морських пейзажів. Разом зі зміною обстановки створюється враження, що життя в місті зали-

шилося десь далеко і що тут все зовсім по-іншому. Почуття відпочинку загострюються, присутнє відчуття легкої ейфорії, змінюється навіть поведінка – люди стають більш відкритими, легко заводять нові знайомства. Оскільки відпустка не нескінченна, її потрібно швидше заповнити приємними враженнями. Тут немає місця довгим сумнівам і очікуванням ініціативи – люди відкриваються один одному раптово, і якщо відчувають взаємну симпатію, то не приховують цього, тому що їм шкода втрачати дорогоцінний час. Виникають нескінченні розмови, взаєморозуміння, швидко знаходяться загальні риси характеру і все відбувається як би само собою. Іноді досить одного вечора для того, щоб зав'язалися інтимні стосунки. Має значення і психологічна атмосфера – наявність «загальної любовної лихоманки», поза якою відчувається дискомфорт, це викликає почуття неповноцінності.

Однак якщо для неодружених курортний роман нічим не відрізняється від романів, що зав'язуються в інших місцях, то для людей, які перебувають у шлюбі, виникають морально-етичні питання, пов'язані зі збереженням подружньої вірності. І якими б мотивами не керувалися ці люди, вони роблять акт зради.

У більшості випадків курортні романи закінчуються відразу з закінченням відпочинку, й у коханців залишаються не тільки приємні спогади, які з часом найчастіше за все поступово стираються, а й почуття провини, докори сумління. В деяких повернення після бурхливого південного роману в сірі будні повсякденному житті може привести до туги і депресії.

В українській літературі не сформувалося якогось одного «коду» курортного роману, хоч цей мотив нерідко стає центральним для художніх творів, особливо в перші десятиліття ХХ ст. Для прикладу можна назвати «Андрій Лаговський» (1905) Агатангела Кримського, новаторський не тільки для української, але й для світової літератури.

Соломія Павличко писала: «Любов і сексуальність – головне питання роману «Андрій Лаговський» і буквально питання життя і смерті для головного героя. Про кохання, його форми та вияви на сторінках роману ведуться нескінченні розмови. Від кохання страждають і хворіють. Роман просякнутий еротичною образністю» [3, с. 79]. У другій частині роману під назвою «Туапсе» йдеться про перебування на морському відпочинку родини Шмідтів та Лаговського. Інтелектуальні розмови молодого професора математики Андрія Лаговського з його товаришем, правником Володимиром Шмідтом, засвідчують не тільки духовну спільність, але містять глибші інтимні почуття. «Обоє вони – інтелектуали, один – математик, другий – юрист. Їх насамперед приваблює можливість спільних розмов. Немов персонажі платонівських діалогів, вони прогулюються берегом моря і ведуть учені дебати. І, треба сказати, жоден український роман до Кримського, як і жоден роман після Кримського, аж до появи в українській літературі Валер'яна Підмогильного і Віктора Петрова, не був настільки інтелектуально насиченим, рафінованим як «Андрій Лаговський», – зауважує дослідниця [3, с. 79].

Ще одна сюжетна лінія торкається стосунків Андрія Лаговського із молодою вдовою Зоєю. Коли з Володимиром їх пов'язують важливі для них інтелектуальні розмови, то Зоя спочатку захоплює його зовнішньою незвичною красою, а потім відвертає від себе нав'язаними сексуальними стосунками. «Професора незвичайно вразила її краса. Він пильно вдвлявся в неї, а в душу повставало щось немов дуже знайоме, ніби він давно

вже її десь бачив. Нарешті, він згадав, що такі обличчя, з грецьким носом, який становить одну суцільну лінію з лобом, він бачив на античних грецьких статуях...» [4, с. 64].

Вписуючи роман у контекст «курортного роману», можна наголосити на художній майстерності автора щодо розгортання сюжету «байдужість – визнання почуття – закоханість – ревність – розрив». Авторська концепція про «нечестиве кохання» і «кохання по-людському» чітко проглядається у творі. Правда, щасливого фіналу в ніяких стосунках не передбачено: стосунки із Зоєю руйнують стосунки з Володимиром, що призводить до нервового зриву і хвороби.

Роман Миколи Хвильового «Вальдшнепи» написаний під час відпочинку, коли письменник улітку 1926 року поїхав до селища німецьких колоністів під Херсоном, де й працював над своїм твором. Як відомо, перша частина була опублікована у «Вопліте», число 5 за 1927 р., друга – в числі 6, але до читача не дійшла, бо весь наклад цензура конфіскувала і знищила.

«Сюжетно-любовним» визначав жанр роману «Вальдшнепи» сам автор. Погляди літературознавців на жанрові особливості твору аналізує В. Чуйко, зауваживши, що «твір має кілька жанрових ознак: «любовний роман» (М. Хвильовий), «курортний роман» (Ю. Ковалів), «роман ідей, дискусія» (М. Жулинський), «заангажований роман» (Г. Костюк), «політичний роман з рисами ідеологічного, інтелектуального, автоінтертекстуального» (М. Васків), «антиутопія» (І. Ткалич)» [5, с. 12–13]. Зокрема, М. Жулинський акцентує: «Цей унікальний в українській літературі сюжетний любовний роман – роман-дискусія, роман ідей, в якому письменник розгорнув гостру полеміку про шляхи можливості національного і культурного відродження України, здобуття нею суверенності» [6, с. 35]. Ю. Ковалів стверджує, що «події роману характерні для сердечних пригод відпочивальників, тому твір може вважатися курортним романом» [7, с. 34]. У самому тексті бачимо, як стосунки Дмитра Карамазова і Аглаї, Вовчика і тьоті Клави формуються ніби за принципом курортних – плануються як легковажні, нетривалі, сповнені флірту і прихованого потягу. Діалог Карамазова і Вовчика ще до їхньої спільної зустрічі з жінками визначає банальні пріоритети чоловіків: Дмитро іронічно запитує товариша про його ставлення до розриву з дружиною заради стосунків з Аглаєю, товариш радить офіційні стосунки залишити такими, як є, а «як би сказати делікатніш... Ну, словом, використати її... цю дівчину. Мені здається, й ця дівчина, коли вона не дура, погодиться на це» [8, с. 199], зберігши це в таємниці від Ганни, після чого Карамазов глузує з логіки лінгвіста, адже тільки перед цим він обурювався, що він «хоче якось дурити Ганну» [8, с. 199]. Щоправда, за сюжетом, жінки (пам'ятаємо, що «тьоті» 27 років, а племінниці – 23) також ведуть себе в контексті легковажного адюльтеру: «От що, – сказала тьотя Клава. – Вовчика я беру собі, твоїм тепер назавжди лишиться Дмитрій. – Я не заперечую, – кинула Аглая й розкусила своїми прекрасними зубами листок з акації» [8, с. 201].

Цікаво, що роздумуючи про ставлення жінок і чоловіків до подружньої зради, автор оцінює їх почуття майже однаково: Вовчик про Ганну говорить, що невідомо, як вона зреагує, адже «жіноча душа, як то кажуть, темрява» [8, с. 199], а тьотя Клава робить висновок: «І все-таки... не знаю. Чорт їх розбере, цих мужчин: на обличчі одне, а не серці може щось інше» [8, с. 202].

Курортні прогулянки і стосунки стають тлом для обговорення важливих для автора питань. Як зауважує О. Ковальчук,

«скориставшись головними трендами світовідчуття епохи, яка була змушена сконцентруватись на проблемах Еросу» письменник «виставляє виразну “ширму” курортного роману (у формулюванні М. Хвильового – “любовного роману”) з густим еротичним присмаком і вже в зачатку еротизованого світу (не полишаючи однак, як глибинну, тему любові) виходить на актуальні, дуже дражливі для ідеологізованого реципієнта стратегічні питання розвитку українського суспільства» [9, с. 120]: проблема убивства іншого, проблема утвердження національного зразком соціального тощо.

Своєрідний варіант курортного роману пропонує В. Домонтович у творі «Дівчина з ведмедиком» (1928): Іполіт Варецький і сім'я Тихменєвих (Леся, Зіна, Мар'я Семенівна) відпочивають у Криму. Головні настрої цієї частини твору (VII глава) – умиротвореність і спокій, за якими відчувається напруга і навіть відчай. Найбільше це проявляється через поведінку Лесі, яка може несподівано піти, заплакати, відмовитися від мандрівки на пляж. Через її зовнішню непередбачуваність автор передає внутрішнє протистояння Іполіта й Зіни, адже саме вони стають двома полюсами, між якими проходить напруга. Глава закінчується нібито несподіваною фразою наймолодшої Тихменєвої: «Коли б ви більше бажали мене й були зухваліші, я віддалася б вам...» [10, с. 111], однак для читача вона очікувана через загальну поведінку Зіни. Епізоди перебування в Криму позначені ліричністю, яскравою кольористикою. В них переплітаються неповторна природа Криму та особливості її сприйняття персонажами твору: «Чотирикутник вікна, як біла рамка для зелено-синього пейзажу: на синьому небі вирізьблено чорний конус кипарису і верхів'я темно-зеленого кедра» [10, с. 97] або «Море поволі сутеніє і, сутеніючи, затихає, гребінці зникають: море стає рівним і з світло-зеленого робиться темно-фіолетовим. В вечірніх присмерках тануть гори, шосе, пляж, небо, море, дерева, будинки, щоб чіпляються один за одним на укосах гір» [10, с. 107]. За настроєм вона нагадує «Intermezzo» М. Коцюбинського, власне, перебування на морі є паузою в активному житті Іполіта Варецького.

Ще одна модель курортного роману описана в оповіданні В. Домонтовича «Курортна пригода» (1942), жанр якого Юрій Шевельов визначив як «анекдота в декамеронівському стилі» [11, с. 511]. Гумористична розповідь про жінку, яка, ідучи на відпочинок, знайомиться з молодиком-авантюристом, представляє потім його своїм чоловіком квартирної хазяйки, а потім, обкрадена ним же, дає телеграму чоловікові, щоб той вислав гроші, фокусує увагу саме на анекдотичності ситуації. Адже люблячий чоловік сам приїхав з грошима, але був вигнаний з квартири хазяйкою як самозванець, адже вона добре знала «справжнього» чоловіка своєї квартирантки.

Якщо романи Кримського, Хвильового та Петрова-Домонтовича більше відомі й проаналізовані під різними кутами зору, то «Листи з Криму» (1927) Бориса Тенети стали об'єктом вивчення в дисертації Ліни Стороженко, де вона звертала увагу на жанрово-стильові модифікації прози автора, визначаючи збірку «Листи з Криму» як імпресіоністичну [12]. Збірка складається з чотирьох оповідань («Мусема», «Голод», «Листи з Криму», «Маріяка»), в яких стосунки, що зародилися під час роботи та відпочинку в Криму, описуються у трьох творах. Насамперед, Тенета апелює до екзотичності таких стосунків, адже його об'єкти закоханості його персонажів – кримські татарки Мусема і Кара, крім цього, жінки, в яких закохуються

персонажі, – описуються як незалежні та непокірні. Не випадково перші зустрічі описуються як знакові, адже саме незвичний зовнішній вигляд, екзотичний одяг, нетрадиційна поведінка, емоційність стають причиною закоханості. Свою роль виконують і кримські пейзажі, в яких зафіксовано незвичність і романтичність ситуації: «Ви знаєте швидкі кримські вечори? Вони прилітають так несподівано й живуть лише півгодини і раптом зникають, замінюючись оксамитовою ніччю. Тоді вітер пролітає над проваллям, загортається в пахощі квіти і прикутий місячним промінням лежить на дні» [13, с. 54].

Дещо іншого характеру набуває опис стосунків під час відпочинку в повісті Юрія Шовкопляса «Весна над морем» (1929) [14]. Ольга Куцевол аналізувала твір з погляду романтики морських пригод, але зауважувала, що проблематика твору набагато ширша: проблема моралі, виховання, «нова людина» тощо [15]. Отже, важливою в творі є проблема стосунків, які формувалися в новому суспільстві. Виявляється, вони мало чим відрізнялися від «минулих», «буржуазних», тому що на перше місце виступала взаємність почуттів, взаєморозуміння, взаємоповага, чого деколи не вистачає окремим персонажам.

Студентка Зіна Соломко приїхала з Харкова в рідне місто після хвороби для того, щоб набратися сил і відужати. Відразу після приїзду вона знаходить окружком комсомолу, стає на облік, починає працювати. Сюжет, з одного боку, побудований на протиставленні комсомольців дисциплінованих і тих, які не завжди дотримуються правил статуту, але вирішують найскладніші завдання. Виявляється, можна порушувати комсомольську дисципліну, але викрити контрабандистів, яких ніяк не можуть спіймати «відповідні органи». Відгалуження сюжету – народження кохання Зіни й Івана Бита, місцевого хлопця, залюбленого в море, дещо авантюрного, але вірного в дружбі й коханні. Сучасний автору критик Ю. Савченко з приводу цієї подвійності відзначав, що в автора «дівчина не той манесенький чинник, що перетворив кількість у якість, проблема не розбудження комсомольської організації, а проблема кохання, що, мовляв, не таке погане, як дехто думає, і не в поганих, мовляв, формах існує серед молоді – і не лише це, а проблему цю співвіднесено до рівня великої актуальності загально-громадської: дівчина-красуня великий суспільний чинник, що, правильно скерований, може дати великі наслідки переродження людності» [16, с. 75–76].

Своєрідність «курортного роману» комсомольського типу визначає пріоритети, розставлені автором: важливим є не самі стосунки, але й суспільно-громадські обставини, в яких вони розвиваються.

Окремого дослідження для узагальнення історії літератури заслуговують курортні романи вже не як сюжети художніх творів, а як сторінки життя українських письменників. Так, у «Повісті про Миколу Зерова» Володимира Панченка важливе місце посідає опис стосунків Миколи Зерова і Людмили Курилової, а частина, в якій про це йдеться, має назву «Курортний роман». «І звідки було Миколі Костьовичу знати, що тут, над Чорним морем, у нього зв'яжеться «курортний» роман, який триватиме довго і принесе йому як радісне хвилювання, так і чимало гіркоти...» [17, с. 549], – коментує літературознавець. Людмила Курилова згадувала в листах до Шевельова і початок свого знайомства з Миколою Зеровим, і «курортні» стосунки Віктора Петрова та своєї подруги Зінаїди Єфимової. Вона зазначає: «В Бююрнусі З[еров] проводив час переважно в товаристві

заного Вам Віктора Платоновича Петрова, киянина, з яким мешкав у спільній кімнаті» [18, с. 95]. Після від'їзду Валеріяна Захаржевського, з яким Зеров теж спілкувався на відпочинку «зосталося наше тріо. До нього часто приєднувалася ще моя харківська приятелька Єфімова Зинаїда Сергіївна» [18, с. 95]. Цікавими для аналізу під кутом зору психології стосунків є й листування Івана Дніпровського та жінки, яка підписувалася ім'ям «Тассія». Тетяна Трофименко так описує цю ситуацію: «Навесні 1927 р. у письменника, який перехворів на запалення легень, загострилися сухоти і він виїхав на лікування до Ялти, а пізніше – до тубсанаторію в Бобровиці поблизу Чернігова. Саме там у нього зав'язався роман із лікаркою, багато листів якої знаходимо в фондах ХЛМ. Листування свідчить, що ці стосунки коханці оцінювали геть по-різному» [19, с. 128]. Відзначимо, що любовні стосунки у міжвоєнне двадцятиліття мали свою специфіку через ідею створення «нової людини», але загальні тенденції не змінилися протягом століть.

Висновки. Поняття «курортний роман» у психології неодноразово ставало об'єктом дослідження: визначалися його основні характеристики, ситуації зародження і перебігу людських стосунків у певних ситуація, впливу на повсякденне життя і психіку людини. У художніх літературних текстах, в яких неодмінно складовою є людина в усіх життєвих виявах, ситуація «курортного роману» часто постає основою розуміння тієї чи іншої епохи, сюжетотворення, характеристики персонажа. Курортний роман як жанровий різновид, беручи за основу сюжету курортний роман як стосунки, насправді постає набагато глибшим і дискусійнішим.

Перспективи подальших пошуків. У нашому дослідженні ми звернулися до літературних творів, написаних у першій половині ХХ ст., звернувши увагу на осмислення людських стосунків у цю непросту епоху. У перспективі дослідження можуть торкатися аналізу ситуації «курортного роману» на матеріалі текстів наступних історичних і літературних епох.

Література:

1. Мазур В. Шахрайство на кожному кроці: кохання, машина і медицина. Харків : Фолю, 2018. 252 с.
2. Потапова Т. На хвилях Лямуру. URL: <https://lifepravda.com.ua/travel/2009/07/15/23171/>
3. Павличко С. Націоналізм, сексуальність, орієнталізм: Складний світ Агатангела Кримського. Київ : Основи, 2000. 328 с.
4. Кримський А.Ю. Твори в п'яти томах. Том другий. Київ : Наукова думка, 1972. 718 с.
5. Чуйко В. В. Кінорецепція прози Миколи Хвильового: інтермедіальна трансформація : автореферат дис. ... к.філол.н. 10.01.05 – порівняльне літературознавство. Бердянськ, 2020. 21 с.
6. Жулинський М. Талант, що прагнув до зір. Хвильовий М. Твори: У 2 т. Т. 1: Поезія. Оповідання. Новели. Повісті. Київ : Дніпро, 1990. С. 5–43.
7. Ковалів Ю. Микола Хвильовий. Українська експериментальна проза і драматургія міжвоєнного двадцятиріччя. *Бібліотека «Дивослова»*. 2007. № 3 (21). С. 16–37.
8. Хвильовий М. Вальдшнепи. Повне зібрання творів у п'яти томах. Т. 4. Твори 1927–1930-х. Київ: Смолоскип, 2019. С. 190–247.
9. Ковальчук О.Г. Голос роздвоєної свідомості (роман М. Хвильового «Вальдшнепи»). *Література та культура Полісся*. № 91. Серія «Філологічні науки». № 10. 2018. С. 119–127.

10. Домонтович В. Дівчина з ведмедиком. Проза. Три томи. Том перший / за ред. Ю. Шевельова. Нью-Йорк : Сучасність, 1988. С. 23–182.
11. Домонтович В. Проза. Три томи. Том третій / за ред. Ю. Шевельова. Нью-Йорк : Сучасність, 1988. 559 с.
12. Стороженко Л. Еволюція творчості Бориса Тенети : дис. ... к.філ.н. : 10.01.01 – українська література. Київ, 2016. 222 с.
13. Тенета Б. Листи з Криму: оповідання. Київ : Вид-во «Маса», 1927. 84 с.
14. Шовкопляс Ю. Весна над морем. Харків : ДВУ, 1930. 235 с.
15. Куцевол О. Романтика морських пригод у повісті Юрія Шовкопляса «Весна над морем». *Актуальні проблеми слов'янської філології*. 2011. Вип. XXIV. Ч. 2. С. 122–129.
16. Савченко Ю. Ю. Шовкопляс. Весна над морем : повість. *Плуг*. 1929. № 6. С. 75–76.
17. Панченко В. Повість про Миколу Зерова : монографія. Київ : Дух і Літера, 2018. 624 с.
18. Курилова Л. Зустрічі з Миколою Зеровим. *Сучасність*. 1987. Ч. 10. С. 94–116.
19. Трофименко Т. Микола Куліш та Іван Дніпровський: діалоги крізь час. *Південний архів* : збірник наукових праць. *Філологічні науки*. Т. 65. 2016. С. 126–131.

Kharlan O. The poetics of the “holiday romance” in Ukrainian prose of the first decades of the twentieth century

Summary. The article deals with the “holiday romance” as a socio-psychological phenomenon, and defines its main characteristics and features. It is noted that the relationships that are established during holidays are mostly frivolous. Their purpose is psychological relief, detachment from the usual life and responsibilities, and an attempt to create the illusion of another life. In Ukrainian literature of the first decades of the twentieth century, descriptions of such relationships are combined with other social and psychological problems. Among the authors for whom the “holiday romance” becomes a branch of the plot, an important motif, the most famous are A. Krymsky, M. Khvylovy, V. Domontovych, B. Teneta and Y. Shovkoplias. Placing A. Krymsky’s novel “Andriy Lagovsky” (1905) in the context of the “holiday romance”, the author’s artistic skill in unfolding the plot “indifference – recognition of feelings – love – jealousy – breakup” is emphasized. M. Khvylovy’s intellectual novel “The Woodcocks” (1927), the second part of which was destroyed due to censorship, is based on the scheme of a love story, the characters’ relationships are formed according to the principle of a holiday – they are planned as frivolous, short-lived, full of flirting and hidden attraction. However, behind the outward “formula”, the writer clarifies the issue of “superfluous people” of the revolution, national identity, and the future. V. Domontovych offers his vision of this topic. In the novel “Girl with a Teddy Bear” (1928), the author models a lyrical development of events, and the story “Resort Adventure” (1942) has an anecdotal character with an unexpected ending. B. Teneta offers impressionistic pictures of human relations in his collection of short stories “Letters from the Crimea” (1927). For Y. Shovkoplias, in his story “Spring Over the Sea”, it is not the relationship itself that is important, but the social and public circumstances in which it develops. The story also deals with “plots” from the writer’s life, which are related to the situation of a “holiday romance”.

Key words: genre, “holiday romance”, modernism, socialist realism, biography.